

український словник: Навчальний словник японських ієрогліфів. – Київ: Видавничий дім „Альтернативи”. 1998. 5. Kano Chieko, Shimizu Yuri, Takenaka Hiroko, Ishii Eriko. *Basic Kanji Book, vol. 1, Bonjinsha, Tokyo, 2004.* 6. Kano Chieko, Shimizu Yuri, Takenaka Hiroko, Ishii Eriko. *Basic Kanji Book, vol. 2, Bonjinsha. – Tokyo, 2003.* 7. Хоккайдо дайтаку ніхонто кенкюкай. Ніхонто сьохо: кандзі ренсюцьо 1. Бондзінся. – Токіо, 1998. 8. Хоккайдо дайтаку ніхонто кенкюкай. Ніхонто сьохо: кандзі ренсюцьо 2. Бондзінся. – Токіо, 2000. 9. Нісіґуці Коїці (ред.). Мінна но ніхонто сьокю I: кандзі, ейгобан. Суріеенеттоваку. – Токіо, 2000. 10. Нісіґуці Коїці (ред.). Мінна но ніхонто сьокю II: кандзі, ейгобан. Суріеенеттоваку. – Токіо, 2002. 11. Nao'omi Kuratani, Akemi Kobayashi, Shunsuke Okunishi. *A New Dictionary of Kanji Usage. Gakken. – Tokyo, 1999.* 12. Jack Halpern. *The Kodansha Kanji Learner's Dictionary. Kodansha International. – Tokyo, 2001.* 13. Wolfgang Hadamitzky & Mark Spahn. *Kanji & Kana. Revised Edition. Charles E. Tuttle Company. – Tokyo, 1997.* 14. Фудзівара Хіросі, Хіда Кофу. Модзі но какіката. Коданся такудзюцу бунко. – Токіо, 1996. 15. Сімура Кадзухіса. Гакусю сін кандзі дзітен. Сінсоо дайніхан. Коданся. – Токіо, 1998. 16. Судзукі Сінобу, Кавасе Ікуо: Початковий курс японської мови. Українська адаптація (рукопис). 17. Судзукі Сінобу, Кавасе Ікуо. Ніхонто сьохо. Бондзінся. – Токіо, 1994. 18. Федоришин М.С. Базовий японсько-український словник ієрогліфів: дзьойокандзіхьо. – Львів, 2006 (рукопис). 19. Томіта Такаюкі, Санада Кадзуко. Сін хьоокі. Бондзінся. – Токіо, 1994.

УДК 378.016:811.111:784.6

О.М. Фучила

Національний університет “Львівська політехніка”

ВИКОРИСТАННЯ ПІСЕНЬ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

© Фучила О.М., 2007

Розглянуто біологічні, соціальні та методичні аспекти використання пісень у процесі вивчення англійської мови. Наведено приклад використання пісні у комплексному занятті, що дає змогу одночасно розвивати комунікативні навички та засвоювати граматичний матеріал англійської мови.

The article deals with biological, social and methodological aspects of using songs while studying and teaching English. It also contains an example of complex lesson based on the English song, which enables students to develop communicative skills simultaneously with mastering English grammar.

Поняття “вивчення мови” має надзвичайно широке значення та включає засвоєння мов без застосування систематичного навчання. Це насамперед стосується опанування рідної мови. З раннього дитинства та упродовж усього життя люди запам'ятовують нові терміни, значення, діалекти, а у багатонаціональному середовищі можуть вивчати більше ніж одну мову. Основна частина такого засвоєння відбувається без систематичного вишколу, за рахунок неформальної імітації, повторення та використання у щоденному спілкуванні.

Такий природний, некерований та неформальний спосіб навчання не варто ігнорувати, методики, споріднені з ним, викладачі іноземних мов можуть використовувати під час планування занять. Ці методики ґрунтуються на дослідженнях опанування дитиною рідної мови, причому відзначається, що існує безпосередній зв'язок між сприйняттям пісень та інших рифмованих форм у ранньому дитинстві та подальшими успіхами у читанні та правописі.

З біологічної точки зору за сприйняття інтуїції, руху, кольору та музики відповідає правий бік головного мозку. Тому, коли слова, які потрібно вивчити, поєднані з музикою, їх запам'ятовують швидше і на довший період часу, ніж під час використання виключно вербального, математичного та логічного лівого боку головного мозку. Інтуїтивно відчуючи це, педагоги упродовж століть використовували хороше повторення текстів та пісень, бо спостерігали його ефективність на практиці. Подальші невролінгвістичні дослідження підтвердили вірогідність практичного досвіду. За сукупності мелодії та тексту на запам'ятовування працюють обидві півкулі головного мозку [3, с.18]. Крім того, поєднання мелодії та рифмованого тексту підкреслює природний ритм мови, її мелодику, що є надзвичайно важливим при її відтворенні.

З іншого боку, запам'ятовування як процес, пов'язане із емоціями, які, своєю чергою, викликані інформацією, яку ми отримуємо через відчуття. Поезія чи пісня викликає емоції та сприяє запам'ятовуванню нової інформації. Просте прослуховування звуків, мелодики мови може бути корисним видом діяльності для студента. Ще не розуміючи змісту вірша чи пісні, він дослухається до ритмічної та мелодичної основи мови. На наступній, вищій та більш свідомій стадії сприйняття пісня чи поезія дає можливість обговорювати особливості мови та аналізувати її будову.

Оскільки люди слухають музику для задоволення, вона надає можливість уникнути рутини під час занять. Одноманітність стомлює як дітей, так і дорослих; пісня дає можливість вивчати ті самі правила та вправи, практикувати використання правил та конструкцій мови, запам'ятовувати шаблони та зразки з гарантією довготривалого зберігання у пам'яті. Тобто співаючи, людина автоматично опановує супрасегментні засоби організації мови (наголос, ритм, інтонацію, довжину складів тощо), які є доволі важкими для опанування студентами [1, с. 31].

Поезія та пісні підкреслюють ритмічну природу мови. Це особливо важливо для англійської мови, яка є синхронізованою наголосом приблизно на рівні часових проміжків, навіть у поточному розмовному варіанті. Тому спів чи читання вірша спонукає студента до коректного використання просодій (супрасегментні засоби організації мови), а вивчивши пісню, студент пам'ятатиме і її ритмічну структуру, граматичні конструкції і лексичний матеріал. Пісні містять також інформацію про культурні та історичні аспекти мови, що вивчається. Традиційні пісні з аутентичними текстами підтвердили свою цінність для багатьох поколінь.

Пісні – прослуховування, аналіз, виконання – це групова активність, співпраця між членами групи, що допомагає перемогти стресову ситуацію, бар'єри в спілкуванні, які не дають змоги студентам вивчати мову ефективно. Крім того, звичаї та традиції усіх народів з давніх часів зберігались та передавались за допомогою балад, пісень та віршованих творів. Пісня була звичною формою спілкування та освіти, вчителі у багатьох країнах розширили використання пісень на викладання майже усіх предметів. Відомі пісні для вивчення історичних фактів і дат, правил та формул математики, граматики та лексики англійської та інших мов.

Особливо це стосується вивчення граматики, бо ця діяльність пов'язана із структурою та правилами побудови мови.

Використання пісень під час вивчення граматики має багато переваг порівняно із традиційними методиками.

Аналіз 50 популярних англійських пісень показав, що у 49 із них тексти написані від першої особи ("I"), 88 % – стосуються особи, що відображає слухача ("You"), та тільки в одній використане ім'я особи. Слухачі не знають, хто такі "Я" чи "Ви", тому кожен може використати свою уяву та ідентифікувати себе з особою у пісні чи її адресатом. Це створює мовну ситуацію, яку можна використати для створення діалогів чи рольових ігор, в яких члени групи виконують ролі із пісні. З іншого боку, студенти можуть виконувати певні завдання лінгвістичного чи розмовного характеру, що ґрунтуються на ситуації, яка висвітлена у пісні, та на їх життєвому досвіді. Ідентифікація із особами із пісні полегшена тим, що тільки у 6 піснях із 50 вказано стать діючих осіб, та 17 із них інформують про стать адресата. Отже, особи "I" та "You", а також особа виконавця можуть використовуватись як ролі для діалогів [2, с. 34].

Інший корисний для використання пісень факт: в 94 % пісень не вказано час виконання дії та у 80 % – місце. Це дає змогу студентам доповнювати інформацію з тексту, використовуючи їх досвід чи креативні здібності, та розміщувати дію пісні за бажанням. Це також дає можливість виконувати вправи на засвоєння правил утворення англійських часів шляхом перенесення дії пісні із минулого у теперішній та майбутній час [4, с. 47].

Отже, пісні можна використовувати як тематичний матеріал для комплексних занять, де паралельно здійснюється закріплення правил граматики, лексичний матеріал, вивчення правил написання творів чи традицій англійської культури.

Оскільки пісні використовують для різноманітних цілей та завдань, то їх підбирають відповідно до мети заняття, аналізуючи потенційні можливості граматичного матеріалу, на якому вони ґрунтуються, чи тематичної лексики. Для так званих комплексних занять, на яких розвивають творчі та комунікативні можливості студентів, найкращими є пісні з сюжетом та певним соціальним напруженням. Але спільні вимоги для усіх видів роботи з піснями виникають під час їх вибору з точки зору придатності для вивчення студентами, що опановують англійську мову як іноземну: вони мають бути не надто складними для розуміння та традиційними за граматичною побудовою.

Прикладом такого комплексного заняття для студентів середнього рівня є заняття, що ґрунтуються на пісні на слова Ф. Коллінза “Another Day in Paradise” (Ще один день у раю).

Темою заняття є “Бездомні діти”. Тема включає лексику за темами: “Опис людини”, “Опис місця”, а також опис життя у минулому, теперішньому та майбутньому. Граматичні структури, які розглядають та тренують на уроці, – це Present tenses, Past simple, “used to”, Future Simple. Метою є покращити сприйняття мови на слух, читання та комунікативні навички з елементами творчості:

1. Підготовча стадія.

Викладач наводить тему заняття: демонструє ілюстрацію із зображенням бездомної дитини та просить студентів написати усі слова та словосполучення з теми, які їм відомі (або надає студентам можливість відшукати їх у словнику). Він повинен розподілити слова на підтеми, а студентів – на відповідну кількість підгруп. Кожна підгрупа вибирає (або їй надається, наприклад, шляхом жеребкування – витягування карток із назвою теми) підтему для подальшого розвитку та розгляду. Поділ на підтеми може бути таким:

БЕЗДОМНА ДИТИНА – житло, їжа, зовнішність, колишня сім'я, батьки, засоби існування, причини, що змусили покинути домівку, проблеми з поліцією, майбутнє.

Коли групи приготували слова, їх можна виписати на дошці стовпчиками відповідно до підтем.

Викладач ставить групі запитання, використовуючи лексику, підібрану студентами, наприклад:

- а) Чи ви колись бачили бездомну дитину у реальному житті, в телепрограмі?
- б) Як вона, зазвичай, виглядає?
- в) Які почуття викликають у вас бездомні діти (співчуття, огиду, дратують)? Що ви відчуваєте по відношенню до бездомних дітей: співчуття, огиду, роздратованість?
- г) Що змусило залишити їх домівку?
- д) Що ви думаєте про батьків цих дітей?
- е) Чи є проблема бездомних дітей спільною для усіх країн, хто повинен її вирішувати (уряд, позаурядові організації, приватні особи)?

Ідеї, що виникають додатково в процесі пошуку відповідей на запитання, формують, користуючись вказівками викладача та словником, і записують на дошці.

2. Стадія прослуховування.

Викладач роздає листки з роздрукованим текстом пісні, який було змінено порівняно з оригіналом, так ніби стороння особа записала текст пісні по пам'яті та припустилась певних помилок. Студенти читають текст групами по двоє, відшукують слова, які не відповідають контексту пісні, та після завершення пошукового читання обмінюються своїми рішеннями та ідеями.

Наступним кроком є прослуховування запису, під час якого студенти мають знайти та відкорегувати помилки у роздрукованому тексті. Вони повідомляють викладача про свої ідеї, та якщо у відповідях виникає розбіжність, мають змогу прослуховувати сумнівний фрагмент, поки не знайдуть правильну відповідь.

3. Стадія після прослуховування.

Можливе використання декількох варіантів для цієї стадії роботи. Один з них – це рольова гра, що ґрунтується на такій ситуації. Хтось був свідком сцени, яка описана у пісні, та упізнав дівчинку. Вони були сусідами та росли разом. Студентів поділяють на групи і визначають колективне завдання для одного чи двох представників з кожної групи. Іншим студентам призначено роль групи, що знімає фільм. Вони пишуть сценарій для відеокліпу на цю пісню. Сценарій має спиратись на історію життя дівчинки: її життя у минулому, її теперішнє життя та її майбутнє. “Свідки” мають намагатись осмислити своє дитинство та занотувати відповіді на такі питання:

Скільки їй років?

Як її звать?

Як вона виглядає?

Як вони (дівчинка і свідок) спілкувались у дитинстві?

Де вона проживала?

Що вам відомо про її теперішнє життя?

Що може трапитись із нею у майбутньому?

Після цього група А повинна написати про минуле дівчинки, група Б – про теперішнє життя, група В створює щасливий кінець історії, група Г пише про можливий нещасливий кінець. Студенти використовують слова, виписані на дошці (які вони вибрали за підтемами на початку заняття), та таку схему:

МИНУЛЕ ЖИТТЯ – сім’я, житло, зовнішність, причини, що змусили її піти з дому, школа, захоплення, друзі та ігри, мрії.

ТЕПЕРІШНЄ ЖИТТЯ – друзі, їжа, зовнішність, можливості заробляти на життя, місця, де можна переночувати, мрії.

МАЙБУТНЄ ЖИТТЯ (ЩАСЛИВИЙ КІНЕЦЬ) – зовнішність, освіта, праця, друзі, сім’я, діти.

МАЙБУТНЄ ЖИТТЯ (НЕЩАСЛИВИЙ КІНЕЦЬ) – жебрацтво, крадіжки, наркотики, в’язниця, мрії.

Перед початком роботи над сценарієм викладач повинен пояснити студентам різницю між усною та письмовою формами мови. Для цього можна використати таблицю, в якій наведені скорочені форми та відповідні їм повні вирази, які використовуються на письмі (одним із завдань може бути пошук форм, що відповідають одна одній, якщо розмістити їх у таблиці не по порядку, або знайти правильні форми у тексті пісні, або виконати обидва завдання на швидкість).

Коли групи підготують свої частини сценарію, їх перегруповують в такий спосіб, щоб у кожній групі з’явилися автори усіх частин для завершення роботи. Можна навіть реалізувати сценарій у вигляді театральної вистави.

Інший варіант також передбачає написання історії життя дівчинки групами студентів, але через 5 хвилин незакінчені твори передають іншій групі, вона продовжує писати, і т.д. до закінчення. Історію також поділяють на три частини: 1) минуле; 2) теперішній час; 3) майбутнє.

Третій варіант передбачає індивідуальне написання ролей для рольової гри. Приблизні теми наведено нижче:

- він/ вона є свідком ситуації, що описана у пісні, та збирається описати ситуацію у листі до друга; до місцевої газети; до Комітету допомоги бездомним дітям;

- він/ вона є президентом Комітету допомоги бездомним дітям; збирається взяти участь у телевізійній програмі та готується до неї, роблячи нотатки за темою “Бездомні діти”;

• він/ вона є членом парламенту, має підготувати доповідь з проблеми бездомних дітей, щоб проголосити її у парламенті;

• він/ вона є працівником відділку міліції, працює над проблемою бездомних дітей, вважає, що вона спричиняє зростання злочинності серед молоді та пише про це доповідь міністру внутрішніх справ;

• він/ вона не має житла і ця пісня про нього/ неї; відомий прод'юсер бажає зняти фільм за цією історією; він/ вона має написати історію свого життя для сценарію.

У четвертому варіанті усі дійові особи, вказані в попередньому варіанті, могли б узяти участь у телепрограмі під гаслом “Допоможи їм негайно!”.

Враховуючи різноманітність завдань і варіантів, які розвивають володіння мовою та особистість, навчання мови за допомогою пісень дає можливість розвивати різноманітні навички паралельно. Воно також допомагає студентам оволодівати лексичним матеріалом, правилами граматики та вимовою без зубріння та пов'язаних із ним негативних емоцій.

Another day in paradise (Phil Collins)

She calls out to the man on the street

“Sir, can you help me?

It’s cold and I’ve nowhere to sleep,

Is there somewhere you can tell me?”

He walks on, doesn’t look back,

He pretends he can’t hear her;

Starts to whistle as he crosses the street,

Seems embarrassed to be there.

Oh, think twice, ’cause it’s another day

For you and me in paradise,

Oh, think twice, ’cause it’s just another

day for you,

You and me in paradise.

Think about it!

She calls out to the man on the street,

He can see she’s been crying.

She’s got blisters on the soles of her feet

She can’t walk, but she’s trying.

Oh, think twice, ’cause it’s another day

For you and me in paradise,

Oh, think twice, ’cause it’s just another

day for you,

You and me in paradise...

1. Гапонова С.В. Сучасні методи викладання іноземних мов за рубежем // Іноземні мови. – 1997. – №4. 2. Пелишенко А.С. Использование аутентичного песенного материала в обучении иностранному языку // Іноземні мови. – 1995. – №3–4. 3. Asher J., Learning Another Language Through Actions: The Complete Teachers Book, Los Gatos, Calif, 1982 4. Mark Hancock Mark. Singing Grammar. Teaching grammar through songs / Cambridge University Press (1998). – 96 p.